

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja
terveyspalvelukuntayhtymä

ITSEARVIOINTI

KP LAPE –HANKKEESTA

Keski-Pohjanmaa Lapsi- ja perhepalvelumaakunnaksi

2017-2018

Iiris Jurvansuu, VTM, kehittämispäällikkö
Soiten kehittämisyksikkö
SONet BOTNIA
27.2.2019

Sisällys

1. Keski-Pohjanmaa Lapsi- ja perhepalvelumaakunnaksi – KP LAPE –hanke	3
1.1. Lähtökohdat.....	3
1.2. Arvioinnin toteuttaminen.....	3
2. Arviointidialogit kuntien LAPE –ryhmissä.....	11
2.1. Arviointidialogien anti	12
2.1.1. Ovatko hankkeelle etukäteen asetetut tavoitteet vastanneet odotuksia?.....	12
2.1.2. Odotuksia jatkotyöskentelylle / Visio? Mitä tapahtuu hankkeen jälkeen nyt kehitetyille asioille? Mitä sinä olet, tai edustamasi organisaatio on valmis tekemään, että hankkeen tulokset juurtuvat käytäntöön?.....	15
3. Jälkiviisaus	18

LIITTEET

1. Keski-Pohjanmaa Lapsi- ja perhepalvelumaakunnaksi

– KP LAPE –hanke

1.1. Lähtökohdat

Valtakunnallista lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaa toteuttava KP LAPE –hanke toteutettiin neljä laajaa kehittämiskokonaisuutta kattavana hankekokonaisuutena Keski-Pohjanmaalla vuosina 2017-2018.¹

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soite toimi hankkeen päätoteuttajana ja osatoteuttajina olivat Kokkolan kaupunki, Kokkolan Ensi- ja turvakotiyhdistys ry sekä Centria ammattikorkeakoulu oy. Hankkeeseen osallistuivat maakunnan kaikki kunnat: Halsua, Kannus, Kokkola, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli sekä alueella toimivia seurakuntia ja yhdistyksiä.

KP LAPE –hankkeeseen otettiin mukaan kaikki neljä valtakunnallisen LAPE –ohjelman pääteemaa

1. Lapsen oikeuksia ja tietoperustaisuutta tukeva toimintakulttuurin muutos
2. Perhekeskustoimintamalli
3. Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena
4. Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

Hankkeen ohjausryhmä oli laaja, siinä oli nimetyt edustajat kaikilta toteuttajatahoilta, kunnista ja yhteistyökumppanien organisaatioista. Varajäsenet mukaan luettuina ohjausryhmässä oli yli 80 henkilöä. Osallisuus toteutui vahvasti, kun kaikki halukkaat tahot otettiin mukaan ohjausryhmään. Kehittämiskokonaisuuksilla oli omat teemaryhmänsä muilla paitsi 1. toimintakulttuurin muutos -osiossa. Halsuan, Kaustisen ja Vetelin kunnilla (HaKaVe-kunnat) oli yhteinen LAPE-ryhmä ja muissa kunnissa toimivat omat LAPE-ryhmänsä. Maakunnallinen LAPE-muutosagentti Anne Saarela toimi yhdyshenkilönä koordinoiden LAPE-muutosohjelman teemoihin liittyvää kehittämistoimintaa. KP LAPE –hankkeella oli koko- ja osa-aikaista projektihenkilöstöä 7 henkilöä, osa-aikainen projektisihteeri sekä projektipäällikkö, joka toimi tehtävässä oman toimensa ohessa. Tavoitteena oli maksimoida näin hankeresurssit kehittämistyöhön teemoissa 1-4 maakunnallisten toimintamallien valmisteluun.

1.2. Arvioinnin toteuttaminen

Hankesuunnitelman mukaan KP LAPE -hankkeen arviointi suunniteltiin toteutettavaksi ohjausryhmän ja teemaryhmien itsearviointina läpi hankkeen sekä raportoitavaksi väli- ja loppuraporttien yhteydessä. Arviointia on tehty ohjausryhmän, teemaryhmien ja työjaoston useimpien kokousten yhteydessä; toteutuneista toimenpiteistä ja kehitystoimien etenemisestä on keskusteltu sekä hyödynnetty yhteisiä arviointeja seuraavien toimenpiteiden suunnittelussa. Itsearviointi toteutettiin hankekauden loppuvaiheessa kaksivaiheisena: webropol –kyselynä ja kuntien LAPE –ryhmien kanssa käytiin arviointidialogit. Näiden yhteinen arviointiraportti valmistui helmikuussa 2019.

¹ Hankesuunnitelma KP LAPE

Itsearviointin toteutti Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA / Soiten kehittämisyksikkö yhteistyössä LAPE –muutosagentti Anne Saarelan kanssa. Iiris Jurvansuu ja Anne Saarela laativat kyselyn, jonka teknisen toteutuksen webropol-kyselynä toteutti kehittämissuunnittelija Saara Lång Soiten kehittämisyksiköstä. Anne Saarela ja Iiris Jurvansuu vetivät myös arviointidialogit kuntien LAPE-ryhmissä. Raportin arvioinneista laati Iiris Jurvansuu.

1.3. Kysely toteutustapa

Itsearviointi toteutettiin sähköpostilla vastaajille lähetetyllä webropol –kyselyllä. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten KP LAPE –hanke on toteutunut verrattuna alkuperäiseen hankesuunnitelmaan.

Kutsu osallistumisesta kyselyyn lähetettiin sähköpostilla 19.-20.11.2018 maakunnallisen LAPE –ohjausryhmän jäsenille, teemajaostoille ja lisäksi kuntien LAPE-ryhmien koollekutsujille, joita pyydettiin lähettämään kysely oman kuntansa LAPE-ryhmälle. Kyselyn kohderyhmä on kooltaan noin 170 henkilöä.

Määräaikaan mennessä vastauksen antoi 31 henkilöä. Vastausprosentti on matala. Tämän vastausprosentin arvioidaan johtuvan siitä, että syksyn aikana LAPE –hankkeessa oli tehty useita vastaajilta aikaa vieviä ja työstämistä edellyttäviä kyselyitä mm. LAVA-selvityksiin liittyen, ja hankeväsymys on ollut huomattavaa. Arvioinneissa on todettu, että LAPE-hankkeen toteuttaminen maakunnassa neljällä laajalla teemalla samanaikaisesti on ollut hyvin kuormittavaa varsinkin henkilöille, jotka ovat osallistuneet aktiivisesti hankkeen eri kehittämistoimintoihin.

Vastaajien osallistuminen eri työryhmiin hankkeessa

Useat itsearviointiin vastanneet ovat osallistuneet KP LAPE –hankkeeseen useammassa kuin yhdessä roolissa; 31 vastaajaa ovat osallistuneet 55 eri tehtävään KP LAPE -hankkeessa.

Taulukko 1: Osallistuin KP LAPE:ssa seuraavaan toimintaan:

	n	% (n=31)
Maakunnalliseen Lape- ohjausryhmään	12	38,71
Kuntakohtaiseen Lape- ryhmään	19	61,29
Perhekeskuksen jaosto	3	9,68
Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos-jaosto	14	45,16
Eriyis-, ja vaativamman tason palvelujen kehittämisen jaosto	7	22,58

Vastaajia on joka kunnasta ja heistä suurin osa 65,52 % (19) on sivistystoimen henkilöitä.

Taulukko 2: Vastaajan kotikunta

	n	%
Halsua	2	6,9
Kannus	1	3,5
Kaustinen	5	17,2
Kokkola	9	31
Lestijärvi	4	13,8
Perho	3	10,3
Toholampi	3	10,3
Veteli	4	13,8
Yhteensä	31	100

Taulukko 3: Edustamani taho

	n	%
Sosiaali- ja terveystoimi	3	10,3
Sivistystoimi	19	65,5
Luottamushenkilö	0	0
Järjestötoimija	5	17,2
Seurakunta	0	0
Yksityishenkilö	2	6,9

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten KP LAPE –hankkeen toteutuksessa onnistuttiin. Jokaiselle kehittämiskokonaisuudelle oli omat kysymyksensä sekä lopuksi koko KP LAPEA koskeva kysymys. Kyselyn alussa oli seuraava johdantoteksti LAPE muutosohjelman sekä valtakunnallisiin tavoitteisiin että KP LAPE –hankkeen tavoitteisiin:

Hallituksen kärkihankkeiden tavoite on valmistella maakunnalliset toimintamallit, joilla tulevissa maakunnissa tuotetaan asukkaille laadukkaat palvelut. KP LAPE –hankkeen tarkoitus oli opetella yhteinen toimintakulttuuri ja työmenetelmät, jotta lapset, nuoret ja perheet saisivat tarvitsemansa avun ja tuen varhaisessa vaiheessa ja yhteen sovitettuina niin, että perheet hyötyvät ja palvelujen järjestäminen on vaikuttavaa ja kustannustehokasta.

*LAPE –ohjelman neljästä kehittämiskokonaisuudesta Keski-Pohjanmaalla painopisteenä nähtiin **Perhekeskuksen perustaminen ja syvä palvelujen integrointi**. Toimintamallin onnistumiseksi katsottiin välttämättömäksi kehittää toimintaa myös kaikissa muissa kokonaisuuksissa: **Toimintakulttuurin muutos, Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren tukena sekä Erityis- ja vaativimman tason palvelujen kehittäminen**. Jokaiseen LAPE -kehittämiskokonaisuuteen sisältyi valtakunnallisessa LAPE –ohjelmassa määritettyjä toimenpiteitä, joita KP LAPE –hankkeessa työstettiin Keski-Pohjanmaan toimintaympäristöön soveltuvasti.*

Kyselylomake on raportin liitteenä. LIITE 1.

1.4.1. Lapsen oikeuksia ja tietoperustaisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos

Arviointiasteikko 1-4, jossa 1 = Ei toteutunut lainkaan ja 4 = Toteutui erinomaisesti. Välillä olevia arvoja jatkumona 2 ja 3 ei määritelty sanallisesti. Kysymyksiin oli mahdollista jättää vastaamatta, jos omaa kantaa oli vaikea määrittää.

Taulukko 4 : Arviointitulokset kehittämiskokonaisuus 1	keskiarvo
4. Lapsiystävällisen hallinnon toimintamalli (n =28)	2,36
5. Päätösten lapsivaikutusten arviointi (LAVA) (n = 28)	2,46
6. Välineet lapsilähtöiseen budjetointiin (n = 28)	1,64
7. Perheystävällisen työpaikan toimintamalli (n =27)	1,7

Tulokset vastaavat sitä, miten eri tehtäväkokonaisuuksia päätettiin painottaa pian hankkeen käynnistyttyä. Alkuvaiheessa jo todettiin, että Lapsilähtöistä budjetointia ei ollutkaan mahdollista lähteä pilotoimaan ja kehittämistoimet keskitettiin tämän kehittämiskokonaisuuden toisiin toimenpiteisiin.

Perheystävällisen työpaikan toimintamallista käynnistettiin koulutuspilotti Keski-Pohjanmaan Osuuskaupan kanssa hankkeen loppupuolella. Lapsiystävällisen hallinnon toimintamallia voitiin esitellä ja järjestää perehdytyksiä kuntien LAPE –työryhmille koko hankkeen keston ajan. Lapsivaikutusten arvioinnin tekoa (LAVA) esiteltiin useissa hankkeen tapahtumissa.

Avovastauksissa toimintakulttuurin muutoksen teemoja tuntevat vastaajat pitivät hankkeen tuloksia hyvänä pohjana jatkoon kehittämistyölle. Erityisesti LAVA:n käyttö ja kehittäminen saivat kiitosta. Osalle vastaajista toimintakulttuurin muutokseen tähtäävät kehittämisteemat ovat jääneet etäisiksi. Erikseen mainittiin myös se, että missään vaiheessa ei ole tullut kuuluviin erityistä tukea tarvitsevien lasten tai perheiden ääni. Tämä vastaus kuvastanee sitä, kuinka toimintakulttuurin muutokseen tähtäävät kehittämistoimet voivat jäädä etäisiksi ja kuinka osallistujilla saattaa olla kehittämistoimille myös aivan muunlaisia omia odotuksiaan kuin mitä hankkeelle on yleisesti asetettu tavoitteiksi.

1.4.2. Perhekeskustoimintamalli

Arviointiasteikko 1-4, jossa 1 = Ei toteutunut lainkaan ja 4 = Toteutui erinomaisesti. Välillä olevia arvoja jatkumona 2 ja 3 ei määritelty sanallisesti. Kysymyksiin oli mahdollista jättää vastaamatta, jos omaa kantaa oli vaikea määrittää.

Taulukko 5 : Arviointitulokset kehittämiskokonaisuus 2	keskiarvo
9. Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja käyttöönotto (n 28)	2,46
10.Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen osana perhekeskustoimintaa (n 28)	2,14
11.Erotilanteen palveluilla kohti sovinnollisuutta (n 27)	2,11
12.Maahanmuuttajataustaisten sekä muiden monikulttuuristen lasten, nuorten ja perheiden erityistarpeiden huomioiminen palveluissa ja kohtaamispaikan toiminnassa (n 27)	2,04

Vastaajat tuntevat perhekeskustoimintamallin suunnittelua ja valmistelua, jotka mainittiin hyväksi, mutta keskeneräiseksi. Joissakin vastauksissa tulee esiin alueellisesti vaihteleva tilanne perhekeskustoimintamallin palvelujen käytettävyydessä; palveluja arvellaan löytyvän Kokkolasta, mutta ei esim. Kannuksesta.

1.4.3. Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena

Arviointiasteikko 1-4, jossa 1 = Ei toteutunut lainkaan ja 4 = Toteutui erinomaisesti.

Välillä olevia arvoja jatkumona 2 ja 3 ei määritelty sanallisesti. Kysymyksiin oli mahdollista jättää vastaamatta, jos omaa kantaa oli vaikea määrittää.

Taulukko 6: Arviointitulokset kehittämiskokonaisuus 3	keskiarvo
14.Alueellisen yhteistyön kehittäminen, hyvien käytäntöjen ja toimintamallien levittäminen ja juurruttaminen	2,55
15.Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen ja ennaltaehkäisevä työ varhaiskasvatuksen, koulun ja perhetyön yhteistyönä	2,74

Avovastauksissa nostetaan esiin Lapset puheeksi –menetelmän käyttöönotto, jonka juurruttaminen arvioidaan olevan jo hyvässä vauhdissa. Myös koulupilotit ja Nepsy-toiminta nostetaan onnistumisina. Arvioinneissa tulee esiin myös vastaajien hyvin erilaisia odotuksia siitä, mitä käytännön tukea ja apua Soitelta odotettiin paikallisten toimijoiden organisaatioihin. Yhtäällä Soitelta olisi kaivattu enemmän konkreettista tukea tai apua kuntatason monitoimijaiseen kehittämistyöhön, kun toisaalla toimijat kertoivat

hankkeen hyvästä paikallistason yhteiskehittämisestä ja paikallistoimija kiitti hanketyöntekijöitä, itseään ja yhteistyökumppaneita hyvästä tuloksellisesta yhteistyöstä. Aktiivisesti osallistuneet paikallistoimijat kokivat saaneensa runsaasti hyötyä paikalliselle kehittämistoiminnalle.

1.4.4. Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

Arviointiasteikko 1-4, jossa 1 = Ei toteutunut lainkaan ja 4 = Toteutui erinomaisesti.

Välillä olevia arvoja jatkumona 2 ja 3 ei määriteltä sanallisesti. Kysymyksiin oli mahdollista jättää vastaamatta, jos omaa kantaa oli vaikea määrittää.

Taulukko 7 : Arviointitulokset kehittämiskokonaisuus 4	keskiarvo
17. Keski-Pohjanmaan lasten ja nuorten päivystyksellisten hyvinvointipalveluiden kehittäminen (n 26)	2,96
18. Lastensuojelutyön moniammatillisen mallin luominen (n 25)	2,48
19. Neuropsykiatrisen hoitokokonaisuuden kehittäminen (n 26)	2,69

Erityis- ja vaativimman tason palveluista lastensairaalan, lasten päivystyksen ja Nepsy –tiimin toiminta ovat saaneet hyvää palautetta sekä asiakkailta että yhteistyökumppaneilta. Lastensuojelun systeemistä mallia ollaan juurruttamassa ja siihen ollaan tyytyväisiä, samoin hankkeen kautta järjestettyyn kattavaan koulutukseen ollaan tyytyväisiä. KP LAPE:n suurimpana saavutuksena mainitaan lasten päivystyksen vakinaistamiseen vaikuttaminen LAVA:n (lapsivaikutusten arvioinnin) kautta. Lastensairaala ja Nepsy-palvelut ovat konkreettisia tuloksia ja Nepsy –tiimin toiminta on ollut erittäin tarpeellista palvelua, jota tarjoamalla hanke on vastannut suureen palvelutarpeeseen maakunnassa. Pohjoisen alueen Osaamis- ja tukikeskustoiminnan valmistelusta ei esitetty kysymyksiä arvioinnissa, sillä sen valmisteluun päästiin mukaan KP LAPE-hankkeessa vasta marras-joulukuussa 2018.

1.5. Avoin arviointi koko KP LAPE –hankkeen toteutuksesta

Avovastauksissa on useita myönteisiä palautteita ja myös pettymyksiä ja negatiivisia arvioita KP LAPE:n toteutuksesta:

Myönteistä kehitystä nähtiin tapahtuneen monissa asioissa, vaikka hankeaika oli vain kaksi vuotta. LAPE on saanut hyvin jalansijaa maakunnassa, mutta moni asia on vielä kehitysvaiheessa:

- *Kaikki onnistui yli odotusten. Valtava kehittämiskokonaisuus, jonka toteuttamiseen työmäärään nähden oli hyvin lyhyt aika. Tästä pitää jatkaa.*
- *Hyvä hanke jossa paljon kehittämiskohteita. Oli ehkä iso pala purtavaksi näin lyhyellä aikavälillä. Kovin Kokkola-keskeinen.*
- *Yksityishenkilönä on vaikea sanoa toteutumasta, oikeastaan millään aihealueella, mutta toivon että tämä ei jää tähän vaan tulee huomioiduksi jatkossa päätöksenteossa sekä palvelujen kehittämisessä. Suunta on kyllä oikea ja tarvetta muutokselle on. Positiivista kehitystä ehdottomasti on jo tapahtunut, mutta kehitettävääkin vielä on. Uskon, että motivaatiota muutokselle on. LAPE-hanke on saanut hienosti jalansijaa kotikunnassani.*
- *Maakunnallinen yhteistyö ja sivistys- ja sote -puolen yhteistyö käynnistyi hienosti. Jatkossa tarvitaan tätä yhteistyötä ja sen kehittämistä edelleen. Tämä on tärkeä asia. Yhteisiä toimintoja on saatu liikkeelle, mutta työ on kesken.*
- *Tärkeimmät asiat, jotka nousevat minulla tällä hetkellä ensimmäisenä pinnalle LAPE-hankkeen myötä ovat: Lapset puheeksi - menetelmä, LAVA, LAPE-kokoukset ja eri toimijoiden yhteistyö*
- *Lape-työntekijät ovat olleet ahkeria ja aikaansaavia. Paljon on saatu asioita eteenpäin ja hankkeen päätyttyä toimintaa pyritään jatkamaan ja kehittämään.*

Kattavuudesta huolimatta alueen osallistujien odotukset KP LAPE -hankkeen kehittämistoiminnalle olivat vieläkin suurempia. Kaikkiin näihin odotuksiin vastaaminen ei sisältynyt KP LAPE-hankesuunnitelmaan. Arviointikyselyn vastauksissa tuli esiin pettymyksiä Soiten yhteistyöhön, mihin hankkeessa ei pystytty vastaamaan:

- *Koululääkärien puuttuminen koulujen moniammatillisista verkostoista on iso heikkous, jonka korjaamiseksi toivotaan selkeää suunnitelmaa.*
- *Koulujen näkökulmasta katsottuna olisimme kaivanneet kehityspoliklinikan ja vammaispalvelujen edustajia mukaan LAPE-kehittämiseen. Oppilaiden ja perheiden asioissa ei kyetä tällä hetkellä tekemään riittävän tiivistä yhteistyötä. Koulun ja vammaispalvelun yhteinen näky puuttuu ja kumppanuus ontuu. Yhteistyön puute heijastuu oppilaiden ja perheiden saamaan palveluun, ja tämä herättää tyytymättömyyttä kaikkien toimijoiden kesken.*
- *Asiat jäivät mielestäni pahasti kesken vaikka hirveän monta työntekijää ja paljon rahaa poltettiin tässä hankkeessa. En tiedä mihin rahat meni, palkkoihin jonka työpanoksella ei saatu kuin kiihdytys.*
- *Teillä ollut iso istuvan hallituksen kärkihanke; toimintanne ei ole näkynyt millään tavalla erityislasten ja perheitten arjessa koko aikana. Todella pettynyt hankkeen työntekijöihin. Kerroin hankkeen alussa pitkään erityislasten tilanteesta alueellamme, mihinkään näistä asioista ei saatu*

hankkeesta apuja eikä kehitystä. Olen pettynyt. Menikö rahat tältäösin jonkun muun ryhmän hyväksi?!!

Hankkeen kokouskäytäntöihin olisi kaivattu lisää jäsenystä ja enemmän aikaa osallistujien väliselle keskustelulle. Kuntien työntekijöiden vaihtuessa uusien sivistystoimen henkilöiden oli vaikea hahmottaa monitahoista hankekokonaisuutta:

- *Työskentelyyn ja kokouksiin olisi kaivannut selkeyttä. Olisi hyvä ollut myös jättää keskustelulle tilaa, koska sitä monesti syntyi, mutta ilmeisesti aikataulun/esityslistan vuoksi rajattiin.*
- *Tiedottaminen ollut puutteellista ja satunnaista kokoontumisista.*
- *Tulin LAPE-toimintaan mukaan vasta keväällä. Pääsin näin ollen liian myöhään selville siitä, että mistä LAPE-hankkeessa on ylipäättänsä kysymys. Kenties tämän vuoksi en ole edes kaikesta kuullut.*

KP LAPE –hanke oli tavoitteiltaan ja toteutukseltaan mittava kehittämistoimintojen kokonaisuus. Iso hanke, useita työryhmiä, monta hanketyöntekijää, paljon kehittämistoimintaa samanaikaisesti sekä kunta- että maakuntatasolla. Kehittämistavoitteet muodostivat kokonaisuuden, jossa luotiin uutta yhteistyön toimintakulttuuria haastavissa yhteisissä kehittämisteemoissa. Hanke oli kahden vuoden aikana esillä ja puheenaiheena niin paljon, että jotkut kokivat sen volyymin olevan liikaakin. ”Hankeähky” näkyi kritiikkinä hanketta ja hanketoimijoita kohtaan. Hankkeen kannattajat antoivat oman vahvan tukensa:

- *Kiitos kaikille LAPE- Keski-Pohjanmaan työntekijöille. Olette olleet tekemässä suuria asioita ja saaneet tässä maakunnassa paljon hyvää aikaan. Ihan liikaa teille on annettu kielteistä palautetta, onneksi välillä myös muuta.*

2. Arviointidialogit kuntien LAPE –ryhmissä

Kyselyn vähäisen vastausmäärän johdosta itsearviointia päätettiin täydentää toteuttamalla arviointidialogit kuntien LAPE – ryhmissä. Arviointidialogit käytiin 13.11.-13.12.2018. Vetäjinä toimivat työpareina verkostokonsultit, LAPE-muutosagentti Anne Saarela ja kehittämispäällikkö Iiris Jurvansuu Soite ja SONet BOTNIA.

Arviointidialogien ajankohdat olivat

- 13.11. Lestijärvi
- 20.11. Perho
- 4.12. Kannus
- 10.12. Ha-Ka-Ve (Halsua, Kaustinen ja Veteli)
- 13.12. Kokkola
- 13.12. Toholampi

Kuntien LAPE –ryhmien vakiintuneet koollekutsijat lähettivät kutsut kokouksiin, joissa arviointidialogit toteutettiin. Arviointidialogiin varattiin aikaa 1,5-2 h kahden arviointikohteen kysymyksen läpikäyntiin. Osallistujat kirjasiivat ensin henkilökohtaiset vastauksensa näihin kysymyksiin noin 20 minuutin ajan. Tämän jälkeen toinen vetäjästä haastatteli osallistujat vuorotellen, ensin vastauksista kysymykseen nro 1 ja tämän jälkeen kysymyksestä nro 2. Toinen dialogin vetäjästä toimi kirjaajana. Itsearvioinneissa oli tavoitteena kartoittaa mahdollisimman kattavasti osallistujien erilaisia näkemyksiä KP LAPE –hankkeen tuloksista ja vaikutuksista jatkoon. Arviointidialogit toteutettiin soveltamalla verkostodialogin menetelmiä.²

Arviointikysymykset olivat:

1. Ovatko hankkeelle etukäteen asetetut tavoitteet vastanneet odotuksia?

Miten hankkeen tavoitteet ja toiminta ovat näyttäytyneet omalla alueellasi? Onko alueellasi syntynyt ennakoimattomia tuotoksia ja tuloksia?

2. Odotuksia jatkotyöskentelylle / Visio?

- a) Mitä tapahtuu hankkeen jälkeen nyt kehitetyille asioille?
- b) Mitä sinä olet -- tai edustamasi organisaatio on valmis tekemään, että hankkeen tulokset juurtuvat käytäntöön?

LAPE –ryhmien osallistujat ovat kuntien henkilöstöä; sivistystoimenjohtajia, varhaiskasvatuksen ja nuorisotoimen henkilöstöä, opettajia, rehtoreita, koulukuraattoreita, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, sekä yhdistystoimijoita, seurakuntien edustajia ja nuoria.

Arviointidialogeihin osallistui LAPE-ryhmistä keskimäärin 5-10 henkilöä, yhteensä kaikkiaan 45 henkilöä. Osallistujien määrää vähensi haastattelujen ajankohta marras-joulukuun vaihteeseen. Osalla LAPE-ryhmien

²Ennakointidialogeja huoltien vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja – ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Esa Eriksson, Tom Erik Arnkil, Marie Rautava. STAKESin työpapereita 29/2006 Helsinki.

jäsenistä oli koulujen lukukauden päättymiseen liittyviä kiireitä. Samaan aikaan toteutettiin myös useita LAPE –hankkeen sähköpostikyselyitä eri työryhmille. Kuntien LAPE –ryhmien jäseniä oli mukana myös eri teemaryhmien toiminnassa.

Kuntien LAPE-ryhmien arviointidialogien tulokset raportoidaan kaikki yhtenä kohderyhmänä ja vastaukset esitetään anonymisti.

2.1. Arviointidialogien anti

2.1.1. Ovatko hankkeelle etukäteen asetetut tavoitteet vastanneet odotuksia?

Yleistä

Kuntien LAPE –ryhmien dialogeissa todettiin, että tietoisuus valtakunnallisista ja maakunnallisista LAPE -muutosohjelman tavoitteista on lisääntynyt hankkeen aikana. Parasta on ollut monitoimijainen yhteistyö, tutuksi tuleminen ja toisten toimijoiden työn ymmärtäminen on lisääntynyt. Kunnan LAPE-ryhmä on koonnut paikalliset toimijat yhteen, toiminut innoittajana ja haastanut miettimään asioita eri näkökulmista. Ryhmissä on saatu tietoa asiantuntijoilta. Myös muut toimijat maakunnassa ovat tulleet tutuksi, ja tekemisessä on hyvä henki. Paljon on käyty hyvää keskustelua ja toimijoiden kesken on syntynyt luottamusta hanketyön aikana. KP LAPE on ollut iso hanke ja siinä on tehty valtavaa kehittämistyötä. On ollut monia työryhmiä ja yhteistyötä. Asiakasosallisuus on KP LAPE:ssa iso asia. Sivistystoimen ja Soiten yhteistyö on parantunut.

Myönteistä on ollut se, että yhteistyötahot ovat olleet laajasti ja sitoutuneesti mukana LAPE-työssä. Myönteistä on ollut myös kokemus siitä, että alussa mieliin noussut skeptinen ajatus hankkeen Kokkola-keskeisyydestä muuttui, kun maakunnallisessa ohjausryhmässä oli annettu palautetta ja joissakin kunnallisissa LAPE-ryhmissä haastettiin projektihenkilöstöä ja johtoa katsomaan lasten ja perheiden palveluita siltä kannalta, mitä ne tarkoittavat käytännössä eri kunnissa.

- *LAPE-toimijat ovat jalkautuneet kuntiin ja pitävät pienen kunnan puolta.*

Nuoret ovat olleet mukana kehittämisessä ja esim. koulutuspäivän suunnittelussa ja toteutuksessa. Eräs LAPE –ryhmässä toimiva nuori totesi, että hänen mielipidettään on kysytty aina, kun hän on osallistunut kokouksiin. Kaksi kokkolalaista nuorta ovat olleet todella vahvasti kansallisestikin mukana LAPEn kehittämisessä ja saaneet kiitosta osallistumisestaan. He ovat myös kiertäneet muutosagentin kanssa maakunnan kunnissa kertomassa LAPE työstä.

- *Tavoitteet olivat isot - vajaaseen kahteen vuoteen oli paljon tavoitteita ja olemme saaneet paljon aikaan. Koko ajan tavoite ollut tehdä pysyvää muutosta, vaikka onkin vain kahden vuoden hankerahoitus.*

Hämmäntävä iso hankekokonaisuus

KP LAPE –hankkeen ison kokonaisuuden hahmottaminen tuntui alussa valtavan haastavalta; monet työryhmät hajottivat ja sekoittivat; oli kuntakohtaiset LAPE –ryhmät, suuri maakunnallinen ohjausryhmä, teemajaostot ja työryhmät. Tämän arveltiin vähentäneen alun jälkeen varsinkin yhdistystoimijoiden osallistumista hankkeen toimintoihin. LAPEn sanotaan alkaneen suurieleisesti ja siinä oli valtavasti tavoitteita. Vähempikin olisi riittänyt varsinkin pienten kuntien ja osa-aikaisten sivistystoimen työntekijöiden näkökulmasta katsottuna. Toisaalta: *”Kokonaisuuden tavoitteiden ajattelemisen on auttanut suuntaamaan omaa näkemystä”*, arvioi eräs vastaaja.

Kuntien sivistystoimen viranhaltijoita olisi osallistunut mielellään LAPE-toimintaan useamminkin, (kokouksiin, koulutuksiin, työpajoihin), mutta työaika ei riittänyt; eikä ollut muita henkilöitä, jotka olisivat voineet ottaa vastuulleen useiden eri teemojen kehittämisen seuranta ja toteuttamista omassa kunnassa. LAPE :lla tiedetään olleen huomattavasti enemmän tarjottavaa, kuin mitä kuntien työntekijät ovat voineet hyödyntää. Toimihenkilöitä on myös vaihtunut hankeaikana sekä sote-palveluissa että kuntien sivistystoimen eri tehtävissä. Henkilövaihdokset ovat hidastaneet kehittämistoimien toteutusta ja juurruttamista eri puolille. Uusille työntekijöille päätösvaiheessa oleva KP LAPE-hanke on avautunut laajana kokonaisuutena, jota ei ole helppo hahmottaa.

Tärkeitä tuloksia

Nuoret ja päättäjät –kohtaamisia on toteutettu kunnan ja maakunnan tasolla. Nämä kohtaamiset ovat saaneet näkyvyyttä ja nuorten osallisuus on lisääntynyt. Nuorisovaltuustoille on järjestetty koulutuksia ja nuorisovaltuusto -toiminta on saanut ryhtiä.

Lapsiystävällinen kunta (LYK) ei olisi toteutunut ilman LAPEa. LAPEn myötä tietoisuus lapsen oikeuksista on lisääntynyt, LYK -alkukartoitus on tehty Kokkolassa todella laajasti ja kattavasti verrattuna muihin mallissa mukana oleviin kuntiin.

LAVA (Lapsivaikutusten arviointi) on edistynyt valtavasti, sekä nuoret että aikuiset ovat heränneet hyvinvoinnin edistämiseen. LAVAn kehittäminen on edennyt.

Hyvinvointinäkökulma on vahvistunut – se ei ole aikaisemmin tullut niin vahvasti esiin opetuspuolella, pedagogiikassa.

Lapset puheeksi –toimintamalli on laajentunut. Se on ennestään ollut muutamassa kunnassa melko laajasti käytössä. Toimintamallin käytölle on tullut tukea ja toimintamalli on erinomainen onnistuminen.

Lastensuojelun ja perhetukipalveluiden osalta hankkeen tavoitteet ovat toteutuneet. Systeeminen toimintamalli on toteutunut, kaikki lastensuojelutyöntekijät ovat koulutettu; on pienempi tiimi, yhteisvastuullisuus, kohdataan asiakkaita eri tavalla, työntekijän jaksaminen ja työssä viihtyminen voivat parantua.

Lasten sairaala ja lasten päivystys - näiden tuloksena on paljon positiivista vaikutusta, mikä on konkreettisesti näkynyt useiden ammattihenkilöiden työssä. Lasten päivystys on vakiintunut ja se on loistava menestystarina, josta saa hyvää palautetta vanhemmilta. Lasten päivystys on tasapuolisesti kaikille tarjolla. Erityislapsen vanhemmille varsinkin on erittäin tärkeää, että lastenlääkäri voi tavoittaa aina. Vaikka tiedetään, että erityispalvelut eivät näyty kovin paljon arjessa, tarvittaessa niihin saa yhteyden.

NEPSY (neuropsykiatrinen kuntoutus) -työ on tullut näkyväksi ja sen tarve on tullut esiin. NEPSY-toimintaa on kehitetty yhteistyössä sivistystoimen ja soten toimijoiden kesken. Sen toivotaan jatkuvan ja kehittyvän eteenpäin.

Muita konkreettisia tuloksia

KP LAPE -hanke on tarjonnut hyviä koulutuksia. Ne ovat olleet hienoja mahdollisuuksia niille, jotka ovat työn puolesta pystyneet irrottautumaan ja osallistumaan niihin. Alueen muiden toimijoiden tapaaminen on ollut tärkeää koulutuksissa.

Hankkeen aikana paikallistason toimijat kokosivat huoneentauluksi koulun, lastensuojelun ja perhetukipalveluiden yhteistyön ”rautalankamallin”. Huoneentauluun toivottaisiin mukaan vielä myös sosiaalipuolen toimenpiteet/mallit. Myös perhekeskus on lähtenyt käyntiin joidenkin kuntien omina versioina.

Uusia työmenetelmiä on koulutettu ja otettu käyttöön vaihtelevasti eri puolella maakuntaa, mm. Lene –menetelmä, Hykä –dialogi (hyvien käytäntöjen dialogi), VIP –verkosto (vaativan erityistuen verkosto), Lapset puheeksi –menetelmä ja äännekoulu- lisenssi on hankittu yhteen kouluun työryhmytyöskentelyn aloitteesta. Varahainen puuttuminen mainitaan myös toimivaksi malliksi. Sen myötä toivotaan kouluilta rohkeutta ottaa entistä aikaisemmin yhteyttä sosiaalitoimeen.

Jokaisessa arviointidialogissa tuli esiin, että asiakkailta on tullut positiivista palautetta hankkeessa käyttöön otetuista menetelmistä, esim. Lapset puheeksi –toimintamallin käytöstä, koulupsykologipalvelun järjestymisestä tai Nepsy-toiminnasta. Myös nuorten ja terveydenhoitajien yhteistyön kehittymisestä on hyviä kokemuksia.

Ennakoimattomia, yllättäviä tuloksia

- *Systeemisen toimintamallin käyttöönotto lastensuojelussa on positiivinen yllätys, joka on istunut hyvin omaan työhön. Se on ollut juuri sitä, mitä on kaivattu ja tarvittu.*

Paikallistasolla oman kunnan pienluokkatoiminnan pilotointi ollut saattanut tuoda samalla tavalla konkreettista hyötyä hankkeesta ja antanut moniammatillisen tiimin tuen koululle. Yllättävänä on koettu myös erikoispalvelujen ja asiantuntija-arvioiden järjestäminen melko nopeasti hankkeen ansiosta jossakin tilanteissa.

Valmistelussa oleva LAPEN juurruttamiseen tarkoitettu työntekijäresurssien lisäys seuraavaksi vuodeksi vaikuttaa hyvältä ja on yllättävä lisäys.

Vielä vaatii kehittämistä

Toimintakulttuurin muutoksessa on vielä tekemistä. Vaikka perhekeskuksen maakunnallinen toimintamalli on valmisteltu, sen arvioidaan olevan viranomaislähtöistä - ei niinkään perheiden kohtaamispaikka. Pienessä kunnassa perhekeskus ei näyttäydy isossa roolissa, kun pienenä kuntana tehdään jo tiiviisti yhteistyötä muutoinkin. Perhetorille sopivaa monitoimipaikka ei ole helppo löytää.

Soiten käynnistymisen jälkeen sote-alan työntekijöitä ei enää tunneta niin hyvin kuin ennen jokilaaksojen etäisimmissä pienissä kunnissa. Nykyisin kunnissa onkin varhaiskasvatuksen ja koulun osuus entistä merkittävämpi, ja niiden ympärille on nyt rakennettava uusia toimintoja.

Maakunnallinen koordinaatiokeskus on suunniteltu, ja sen yhden puhelun toiminnan periaatteeseen kohdistuu paljon odotuksia.

Nuoret halutaan saada vielä enemmän mukaan päätöksentekoon. Jossain alueilla nuorten asiat ovat jääneet KP LAPE:ssa vähemmälle ja neuvola on painottunut. Lene-yhteistyö neuvolan kanssa on alkamassa ja toimijat ovat tulleet tutummiksi. Yhteistyötä ja keskustelua on jossain tehty myös seurakunnan kanssa lapsiparkkiasioista.

Lapsiystävällinen työpaikka –esimiesvalmennus järjestettiin KPO:n kanssa ja siitä on tullut hyvää palautetta.

Eropalveluiden kehittäminen oli KP LAPEssa tärkeää; palveluista koottua tietoa tulee Soiten ulkoisille verkkosivuille. Eropalveluita työstämässä oli oma työryhmänsä.

Harmittaa

LAPE- hankkeen hallintoon ja työryhmiin liittyvät kokoukset, muistioiden kirjoittaminen, sähköpostitus ovat koettu osittain raskaina ja aikasyöppöinä. Niiden takia arvellaan mm. yhdistystoimijoiden ja muidenkin osallistujien jääneen pois hankeverkostosta.

Harmillista on ollut se, että vasta käynnistetty monialaisesta ammattihenkilöstöstä koostuva Reppu –tiimi on myös lopetettu, kun muut kehittämistoimet tulivat KP LAPEn mukana. Kyseinen varhaiskasvatuksen moniammatillinen tiimi toimi hyvin, eikä käytännöstä haluttaisi luopua. Tältä pohjalta ehdotettiin koordinaatiokeskukselle nimeä ”Reppu-keskus”.

LAPE –ryhmissä harmilliseksi koettiin myös se, että KP LAPE-hankkeen palveluista iso osa jää Kokkolan seudulle.

2.1.2. Odotuksia jatkotyöskentelylle / Visio? Mitä tapahtuu hankkeen jälkeen nyt kehitetyille asioille? Mitä sinä olet, tai edustamasi organisaatio on valmis tekemään, että hankkeen tulokset juurtuvat käytäntöön?

Maakuntatasolla

Jatkossakin tarvitaan yhteinen foorumi, jossa kootaan asioita maakunnallisesti sekä myös kunnan tasolla LAPE-ryhmien jatkumisena. Tarvitaan yhteisöllisyyden ja positiivisuuden lisäämistä, tapahtumia perheille, yhteistä tekemistä ja käytännön työtä. Nuoret ja päättäjät -kohtaamisia tulee jatkaa maakunta- ja kuntatasolla.

Koordinaatiokeskus tms. yhden puhelun periaatteella toimiva palvelu tarvitaan, josta saa tukea ja apua lapsen arkeen. Lapsiperheiden ja asiakkaiden paikkaa kehitystyössä on tarpeen kirkastaa konkreettisesti, miten tätä työtä tehtäisiin. Tämä ei ole vielä selkiytynyt.

Kaksi nuorisagenttiamme jatkavat ainakin 6 kk lisää vuonna 2019. Muutosagentti jatkaa työtään ja huolehtii tiedotuksesta, koordinoinnista ja perehdytyksistä menetelmiin soveltuvien osin. Lapset puheeksi, LAVA, Nepsy ja avoperhekuntoutuksen kehittäminen jatkuvat. Soitessa on varattu resurssia LAPE:ssa tehdyn työn juurruttamiseen. Asiakasosallisuus pitää olla vahvasti mukana edelleen.

LAPE –muutosagentin rinnalle tulee valtakunnallisten rahoitusten turvin kunta-agentti Yhteistoiminta-alueelle; Pohjois-Suomen 67:lle kunnalle yksi yhteinen kunta-agentti. LAPE –muutosagentit ja kunta-agentit tekevät yhteistyötä. Eteenpäin viedään kaikkia samoja kokonaisuuksia kuin tähänkin asti.

LAPE –akatemia tulee sote- ja kuntajohdolle ja luottamushenkilöjohdolle. Punaisena lankana siinä on mm. johtaminen, yhdyspintatyö ja lapsivaikutusten arviointi.

Lapset puheeksi –johtoryhmä on ollut hyvä yhteistyön foorumi, Soite on sitoutunut ja samoin sivistystoimi on valmis jatkamaan Lapset puheeksi –koulutusta, edistämään lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta monenlaisten välineiden avulla.

Soitella on uusi vakanssi kehittäjäsosiaalityöntekijälle, joka myös ottaa vastuuta LAPE -työn eteenpäin viemisestä.

Sähköisten palveluiden kehittäminen on tärkeää palveluiden saatavuuden turvaamiseksi.

Erityisesti OT-keskustoiminnassa³ sähköisten palveluiden kehittäminen ja hyödyntäminen on tärkeää, koska tutkimusjakso Oulussa ei tuota välttämättä parasta mahdollista tulosta, vaan lapsia ja nuoria tulee auttaa heidän arjen areenoillaan, kotona ja koulussa.

Tarvitaan sähköinen perhekeskus ja sinne toimintalukujärjestykset; kaikki toiminnot ja toimijat tiedoksi sitä kautta. KP LAPE –hankkeen juurruttamisen kehittämissuunnitelmaan on kirjattu LAPEn sisältöjä: Perhekeskuksen sydämen ”yhden puhelun periaatteen” osalta on huoli sen edistymisestä resurssien vähäisyyden vuoksi. Perhekeskuksen rakenne ei ole vielä selkiytynyt. Monia pieniä hyviä asioita, kokeiluja ja käytäntöjä on luotu. Ne pitäisi koota yhteen. Tämä vaatii hyvää johtamista.

Nepsy-tiimille halutaan jatkoa ja siinä olisi tarvetta vaikka lisätä työntekijöitä, että he ehtisivät jalkautua kouluille. Myös Nepsy-koulutuksia olisi tarpeen jatkaa.

Kuntatasolla

Kunnissa tarvitaan lisää yhteistyötä kunnan ja maakunnan kesken. Huoli sosiaalipalvelujen saatavuudesta ja näkyvyydestä on suuri kauimmaisissa kunnissa maakuntakeskuksesta; kaikki muut toimijat saadaan paikalle.

Kunnassa tarvitaan yhteistyön foorumi, joka laatii ja seuraa hyvinvointisuunnitelmaa ja edistää menetelmien käyttöä (mm. lapset puheeksi, LAVA) ja saa vähitellen nämä toimimaan. Hyvinvointiryhmä perustetaan jatkamaan LAPE- työtä tai LAPE –ryhmän toiminnan jatkaminen muulla tavalla on tärkeää.

³ Erityis- ja vaativimpien palveluiden osaamis- ja tukikeskus Pohjois-Suomen yhteistyöalueella

- *Nyt hankkeen päättyessä näkee, että kaikki LAPE:n kehittämiskokonaisuudet on tarvittu, jotta asiat etenevät.*

Toimintamallien halutaan jatkuvan hankkeen päättyessä ja näitä toimintamalleja halutaan enemmän kouluun. Myös varhaiskasvatuksen ja koulujen tehtävä on vanhempainiltojen myötä tarjota vanhemmille verkostoitumisen paikkoja. Palvelut tarvitaan lähelle ihmisten ja lasten arkea, mahdollisimman helposti ulottuville.

- *Koulussa lapset ovat 100 % ikäluokista. - Miten koulu voisi kehittyä niin, että se toimii palveluiden tarjoamisen alustana?*

Perhekeskustoiminnan käynnistämiseksi perhetorien löytyminen kunnista on tärkeää. Perhetoreilla työntekijät voivat käydä antamassa palveluohjausta. Lapsia ja nuoria tarvitaan enemmän mukaan suunnitteluun, vaikka ovat jo olleet ennen LAPEAkin mukana. Nuoria tarvitaan mukaan myös päätöksentekoon. Nuoret ja päättäjät –kohtaamisia tarvitaan lisää.

Otetaan käyttöön ja kehitetään hyviä tuloksia ja toimintatapoja oman kunnan tarpeita vastaavaksi, esim. varhaiskasvatus, perhekeskus. Maakunnassa on kehittämismyönteisiä kuntia. Muutokselle täytyy antaa myös aikaa ja tilaa. Pienissä kunnissa ollaan resurssien mukaan mukana kehittämistoiminnoissa. Perhekeskustiimi on ollut tärkeä alueellisten palveluiden kehittämisessä. Olemassa olevien palveluiden käyttäminen ja asiakkaiden ohjaaminen niihin palveluihin tehostuu, kun toimijat tulevat tutuiksi. Kun toimijoita on vähän, resurssien rajallisuus pitää tiedostaa ja ottaa sen mukaisia haasteita.

Soiten kanssa tarvitaan tiivistä yhteistyötä; kouluilla tarvitaan koulunuorisotyön ja varhaisen puuttumisen malleja. Lastensuojelukin tarvitsee tuoda avuksi hyvänä asiana – ei mörkönä. Toiveena on päästä aikaisemmin tiiviillä yhteistyöllä tukemaan apua tarvitsevia perheitä. Näin on voitu saada jo esim. alakouluikäisille tunnekoulu –kasvatusta ja lisää koulupsykologin käyntejä omaan kuntaan.

Uusien toimitilojen (esim. koulun) suunnittelussa on hyvä muistaa uuden toimintakulttuurin mahdollistaminen ja omaksuminen. Moniammatillinen asiantuntijuus tuo lisää tukea ja apua koulun arkeen. Innolla odotetaan kuukausittaisia konsultaatiotapaamisia opettajille. Tämä on tärkeä tuki opettajille, ja myös vanhemmat voivat tulla mukaan tapaamisiin. Koululla mietitään omien resurssien käyttöä jatkossa, avointen ovien ilta suunnitteilla keväälle. Työryhmä esittäytyy ja toiminta tulee tutuksi vanhemmille.

Osallistujien mieliä askarruttaa, saako jatkossakin apua ja tukea lähelle lasta. Koulupilotin kokeilussa moniammatillisessa työskentelyssä oli mukana koululääkäri, psykologi, kuntoutusohjaaja Nepsy-tiimistä ja sosiaaliohjaaja. Vanhempainraatitoimintaa on myös kehitetty edelleen ja viety maakuntaan. Yhdessä tekemistä halutaan jatkaa. Periaatteena palvelujen järjestämisessä tulee olla se, että lasta ja perhettä ei lähetetä pois/muualle vaan kutsutaan muita toimijoita mukaan ja tarjotaan oikea-aikaista tukea perheille.

Myös opiskeluhuollon kehittämiseen löytyy vastuuhenkilöitä kunnasta. Nuorten kutsumana voi kehittää yhdessä; lasten ja nuorten kuuleminen ja osallistaminen oikea-aikaisesti ja myös arviointiin, koulunuorisotyön merkitys, pienten lasten osallisuus, päättäjät, johto, työntekijät. *”Olen valmis tekemään töitä sen eteen, että kaikki toimijat sitoutuvat lapsiystävällisen toiminnan edistämiseen.”*

Yhteisiä haasteita

Tärkeä oivallus on siinä, että jokainen voi osaltaan viedä asioita eteenpäin omissa työ- tai luottamushenkilön tehtävissään. Oman työn ennaltaehkäisevä luonne on jokaisen hyvä kirkastaa.

Konkretian lisäksi jalkautumista ja tiedottamista tarvitaan lisää. Tiedonsiirtoa pitäisi parantaa edelleen; tietoa kaikista tarjolla olevista palveluista tarvitaan joka ainoaan kuntaan, kaikesta nykyisin jo olemassa olevista palveluista ei edes tiedetä.

Yhteisten tavoitteiden saavuttamista voi edistää myös osallistumalla työryhmiin, kouluttautumalla valmentajaksi tai muuksi osaajaksi ja näin vahvistaa resurssia uusiin toimintamalleihin.

Tarvitaan läpinäkyvämpää toimintaa kuin ennen. Kehitystyössä ei anneta periksi. Se on ”punainen lanka”.

3. Jälkiviisaus

Lopuksi esitellään keskeisten valmistelijoiden ja toteuttajien itsereflektioita KP LAPE-prosesseista. Tiedot on kerätty itsearviointia koskevasta sähköpostiviestinnästä ja arviointidialogeista.

KP LAPE oli laaja kokonaisuus. Alussa olisi ollut hyvä tarkentaa ja kristallisoida kunnianhimoisia tavoitteita yhdessä eri kehittämiskokonaisuuksien kesken. Tavoitteet olivat suuria, mutta tulivat ylhäältä annettuina ja niitä ei näin lyhyessä ajassa pystynyt mitenkään realistisesti toteuttamaan.

Työpanos ja resurssit sivistystoimen ja soten yhdyspinnan kehittämiseen ovat olleet aivan riittämättömät suhteessa sivistystoimen henkilöstömäärään/volyymiin nähden. Toimintamallien juurtumisesta on liian aikaista sanoa. Juurruttamiseen tarvitaan resurssi.

Toimintakulttuuri-osiossa ei ollut jaostoa, mikä olisi voinut tuoda jatkuvuutta. Mitä olisi tapahtunut joka tapauksessa, mikä LAPEN mukana; tätä ei ole tarpeen jakaakaan.

Jatkuvasti on peilattu tehtyä työtä tavoitteisiin, tehty korjausliikkeitä palautteiden mukaan, pyritty huomioimaan kentän toimijoiden tarpeita ja suhteutettu niitä hankkeen tavoitteisiin sekä aikataulutettu tehtäviä, pohdittu kehittämistyötä asiakasraadin ja nuorten kanssa jne.

Näin ison hankkeen hallinnoinnille tuli kohtuuttoman monta ja ennalta odottamatonta väliin tulevaa muuttujaa. Oli virhe, ettei hankkeeseen palkattu koko-aikaista hankepäällikköä, kuten kaikissa muissa hankkeissa. Hankepäällikön tehtävän hoitaminen oman toimen ohessa on aika iso juttu. Hankepäälliköllä olisi voinut ja pitänytkin olla sisällöllisiä vastuita eli projektityöntekijöitä olisi voinut olla vähemmän. Myös hankepäällikön vaihtuminen näin lyhyen hankkeen aikana toi omat haasteensa. Sitten tuli Soiten kehittämisspäällikön pitkä poissaolo eikä kehittämisyksiköstä tullut ketään tilalle hankkeen hallinnoinnin tukitehtäviin. Projektisihteeri on osaltaan onnistunut loistavasti työstämään talouden ja maksatusten selvitykset ja raportit ajallaan.

Työjaoston rooli on ollut vähän epäselvä. LAPE -muutosagentin rooli ei myöskään ole ollut selkeä ja selvillä omalle tiimille ja kaikille toimijoille. Keskustelua tehtävistä ja rooleista olisi pitänyt käydä hankkeen alkuvaiheessa työjaostossa ja tiimissä. LAPE –muutosagentin rooli on ollut tukea muutostyön etenemistä ja koordinoita kokonaisuutta, erityisesti verkostoida toimijoita, viedä ja tuoda viestiä moneen suuntaan (mm. osallistua maakunnalliseen ja kuntien lape-ryhmiin, kehittämiskokonaisuuksien jaostoihin, kansallisiin hankejohdon tapaamisiin, tavata järjestöjä, srk jne.) osallistua maakuntavalmisteluun ja pitää esillä lape-periaatteita eli eräänlaista arvojohtamista. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen erityisesti oli LAPE -muutosagentin oma tehtävä. Kokoaikaisen hankepäällikön puuttuminen on heijastunut LAPE –muutosagentin työhön ja johtanut pyrkimykseen olla vähän kaikessa mukana.

LAPE –palveluiden kehittämiseen on osallistunut noin kymmenkunta vahvasti motivoitunutta ammatti-ihmistä hanketyöntekijöinä ja hankejohtajina, lähemmäksi sata sivistystoimen, soten, järjestöjen ja seurakuntien ammattitaitoisia konkaria, jotka ovat yhteistyössä vieneet läpi kunnianhimoista Keski-Pohjanmaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman toimeenpanoa vajaan kahden vuoden aikana.

Tämä on voitu kokea LAPE-vyörynä ja LAPE-viestintää on tullut joskus liiankin paljon sivistys- ja sote-ammattilaisten ja aktiivisten toimijoiden sähköposteihin. Tämän aktiivisuuden tuloksena on todettavissa vahvaa toimintakulttuurin muutosta. Kaikki toimintakokonaisuudet tarvittiin, että kokonaisuus pystyisi toteutumaan niinkin hyvin kuin se KP LAPE:ssa on tuottanut tulosta.

Syyttävällä sormella ei tarvitse osoittaa ketään: *”Olemme yhdessä tehneet ratkaisuja tilanteiden mukaan parhaaksi katsomallamme tavalla ja sillä tiedolla ja osaamisella, mitä meillä on”.*

Tässä KP LAPE –hankkeen itsearvioinnin raportissa on kerrottu tuloksia, joiden perusteella voi todeta, että tietoa, osaamista ja osallisuutta on ollut paljon käytössä **Keski-Pohjanmaa lapsi- ja perhepalvelumaakunnaksi** –hankkeen toteuttamisessa. Laaja yhteistyö on tuottanut runsaasti uusia mahdollisuuksia järjestää lasten, nuorten ja perheiden palveluita kunnissa ja Soiteissa. Keskeisten toimijoiden verkostot sote- ja sivistystoimen kesken ovat lisääntyneet ja runsas yhteistyö koetaan hyväksi pohjaksi jatkaa yhteistyötä LAPE-tavoitteiden toteuttamiseksi maakunnassa. Hankkeesta on myös kriittisiä ja kielteisiä arvioita mm. erityislasten palveluista.

LIITE 1: webropol-kyselyn kysymykset

Keski-Pohjanmaa Lapsi- ja perhepalvelumaakunnaksi – KP LAPE –hanke

Hallituksen kärkihankkeiden tavoite on valmistella maakunnalliset toimintamallit, joilla tulevaisuudessa tuotetaan asukkailla laadukkaat palvelut. KP LAPE –hankkeen tarkoitus oli opetella yhteinen toimintakulttuuri ja työmenetelmät, jotta lapset, nuoret ja perheet saivat tarvitsemansa avun ja tuen varhaisessa vaiheessa ja yhteen sovitettuina niin, että perheet hyötyvät ja palvelujen järjestäminen on vaikuttavaa ja kustannustehokasta.

LAPE –ohjelman neljästä kehittämiskokonaisuudesta Keski-Pohjanmaalla painopisteenä nähtiin **Perhekeskuksen perustaminen ja syvä palvelujen integrointi**. Toimintamallin onnistumiseksi katsottiin välttämättömäksi kehittää toimintaa myös kaikissa muissa kokonaisuuksissa: **Toimintakulttuurin muutos, Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren tukena** sekä **Erityis- ja vaativimman tason palvelujen kehittäminen**. Jokaiseen LAPE -kehittämiskokonaisuuteen sisältyi valtakunnallisessa LAPE –ohjelmassa määritettyjä toimenpiteitä, joita KP LAPE –hankkeessa työstiin Keski-Pohjanmaan toimintaympäristöön soveltuvasti.

Pyydämme sinua arvioimaan, miten onnistuimme KP LAPE –hankkeen toteutuksessa. Jokaiselle kehittämiskokonaisuudelle on omat kysymyksensä sekä lopuksi koko KP LAPEA koskeva kysymys.

Vastaajan tiedot

Nainen

Mies

Edustaa hankkeen työryhmissä:

Sote / sivistystoimi/ luottamushenkilö / järjestötoimija / yksityishenkilö / seurakunta

Kotikunta; Halsua/Kannus/Kaustinen/Kokkola/Lestijärvi/Perho/Toholampi/Veteli

Osallistuin KP LAPE hankkeeseen

Maakunnalliseen LAPE –ohjausryhmään

Kuntakohtaiseen LAPE –ryhmään:

Kehittämiskokonaisuuden jaostossa

Perhekeskuksen jaosto

Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos-jaosto

Erityis- ja vaativimman tason palvelujen kehittämisen jaosto

Pyydämme arvioimaan asteikolla 1-4

1= ei toteutunut lainkaan 2= toteutui jonkin verran 3=toteutui hyvin 4= toteutui erinomaisesti

1. LAPSEN OIKEUKSIA JA TIETOPERUSTEISUUTTA VAHVISTAVA TOIMINTAKULTTUURIN MUUTOS

Osatoteuttajana tässä toimi Kokkolan kaupunki, yhteistyössä muiden maakunnan kuntien kanssa. Maakunnallisen muutostyön tavoite oli vahvistaa lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa sekä palveluissa kehittämällä välineitä, pilotoimalla ja ottamalla mahdollisuuksien mukaan käyttöön jäljempänä kuvattuja toimintamalleja.

1.1. Lapsiystävällisen hallinnon toimintamalli

Eteneminen lapsiystävällisemmän hallinnon suuntaan, ohjeistus lapsenoikeusperustaiseen toimintakulttuuriin, indikaattorit lapsenoikeusperustaisuuden arvioimiseksi, lisätään koulutuksen keinoin ja tukimateriaalia tarjoamalla tietoa lapsen oikeuksista ja lapsenoikeusperustaisesta toimintakulttuurista; lapsiystävällinen kunta ja maakunta, -toimintamallit sekä lasten ja nuorten osallisuusrakenteet.

1/2/3/4/5

1.2. Päätösten lapsivaikutusten arviointi (LAVA)

LAVA-toiminnan kehittäminen ja käytön laajentaminen maakunnassa.

1/2/3/4/5

1.3. Välineet lapsilähtöiseen budjetointiin

Tavoite on lapsibudjetoinnin budjettianalyysin mallin luominen kunnallishallinnon tasolla. Luotua budjettianalyysin mallia lähdetään levittämään ja juurruttamaan kuntiin osana lapsibudjetoinnin kokonaisuutta, jossa myös lasten ja nuorten osallisuus sekä laaja-alaisempi lapsivaikutusten arviointi korostuvat.

1/2/3/4/5

1.4. Perheystävällisen työpaikan toimintamalli

Kokkolan kaupunki ilmoittautuu mukaan toimintakulttuurin muutos -kokonaisuuteen ja lähtee kehittämään, osana tätä kokonaisuutta, työpaikkojensa perheystävällisyyttä.

1/2/3/4/5

1.5. Avoin arvioni toimintakulttuurin muutos –kokonaisuudesta

2. PERHEKESKUSTOIMINTAMALLI

Tavoitteena oli uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palveluja Keksi-Pohjanmaalla asiakaslähtöisyyden ja integraation periaattein, uudistaa palvelujen rakenteita maakuntauudistus huomioiden, sekä luoda työskentelytapoja, jotka perustuvat tutkimustietoon ja hyvin suunniteltuihin moniammatillisiin toimintamalleihin.

2.1. Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja käyttöönotto

Yhteistyörakenteiden avulla kehitetään maakunnan yhteistä lapsikäsitystä, perhekeskustoimintaan tarvittavia toimenpiteitä, johtamiskäytäntöjä ja palvelujen organisointia. Perhekeskustoimintamallin valmistelussa ja käyttöön otossa valmistellaan myös rakenteet mallin laaja-alaista ohjausta ja kehittämistyötä varten. Varhaiskasvatuksen, järjestöjen ja yhteistyökumppaneiden roolia, sekä toimintamallin yhteistyöpintaa aikuisten ja kouluikäisten palveluihin selkeytetään. Kehittämistyössä hyödynnetään dialogisia menetelmiä.

1/2/3/4/5

2.2. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen osana perhekeskustoimintaa

Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistamiseen osoitettujen palveluiden kartoitus ja kehittäminen, vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja koulun yhteistyötä vanhempien kanssa, kehitetään palvelupaketteja, monitoimijaista perhevalmennusta ja digitaalisia palveluita. Otetaan käyttöön näyttöön perustuvia vanhemmuuden tuen menetelmiä; Lapset puheeksi.

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry kehittää rytmityshoitoneuvontaa ja –apua, ns. unikoulupalvelu sekä avoensikotitoimintaa, univaikeuksista kärsivien lapsiperheiden vanhemmille ryhmätoimintaa, kertaluonteisia infoiltoja, kotikäyntejä, digitaalisia palveluja, ryhmämuotoista päiväensikotitoimintaa ja maahanmuuttajaperheiden systemaattista tukemista kotoutumisvaiheessa. *Mannerheimin lastensuojeluliitto* kehittää digitaalisia palveluita erityisesti järjestöjen osalta.

1/2/3/4/5

2.3. Erotilanteen palveluilla kohti sovinnollisuutta

Erotilanteisiin tarkoitetut palvelut kartoitetaan, tuen muodot arvioidaan Lape-hankkeen periaatteiden kautta, sekä selvitetään ammattilaisten tuntemus olemassa olevista palveluista. Erotilanteen palveluihin luodaan selkeä malli, jossa vahvistetaan lasten tukemista ja heidän osallisuutensa menetelmiä, sekä kehitetään lähisuhdeväkivaltaan liittyvien riskien tunnistamista ja tuen antamista. Erotilanteen palveluista kootaan toimiva palvelupolku. Ammattilaisten osaamista vahvistetaan tuen tarpeen tunnistamisessa, eri palvelumuotojen ohjauksessa, monimuotoisten perheiden kohtaamisessa ja yhteistyövanhemmuuteen tukemisessa.

1/2/3/4/5

2.4. Maahanmuuttajataustaisten sekä muiden monikulttuuristen lasten, nuorten ja perheiden erityistarpeiden huomioiminen palveluissa ja kohtaamispaikan toiminnoissa

Romanilasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävä työ:

Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten palvelujen kehittämistä koskevat kehittämistoimet päätettiin rajata pois KP LAPEn toteutuksesta, kun toimintasuunnitelma sovitettiin hankkeen rahoituspäätöksen mukaisiin määrärahoihin.

1/2/3/4/5

2.4. Avoin arviointi kokonaisuudesta Perhekeskustoimintamalli

3. VARHAISKASVATUS, KOULU JA OPPILAITOS LAPSEN JA NUOREN HYVINVOINNIN TUkena

Tämä kehittämiskokonaisuudessa painotettiin yhteistyön toimintamallien kehittämistä kuntien järjestämien lasten ja nuorten palveluiden (varhaiskasvatus, koulu- ja opetuspalvelut, nuoriso- vapaa-aikapalvelut) ja vuoden 2017 alussa käynnistyneen maakunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä Soiten järjestämien lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kesken. Yhteisten toimintamallien avulla lapset ja nuoret saavat tarvitsemansa tuen ja avun oikeaan aikaan.

3.1. Alueellisen yhteistyön kehittäminen, hyvien käytäntöjen ja toimintamallien levittäminen ja juurruttaminen

Kehitetään varhaiskasvatuksen, koulujen ja perhekeskuksen yhteistyötä perheiden tukemiseksi varhaiskasvatuksen ja koulujen kautta; yhteistyörakenteita, moniammatillisia yhteistyötapaamisia ja rakenteita, mm. koulupilotit, lapset puheeksi -johtoryhmä.

1/2/3/4/5

3.2. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisääminen ja ennaltaehkäisevä työ varhaiskasvatuksen, koulun ja perhetyön yhteistyönä

Kehitetään ja pilotoidaan uusia toimintamalleja moniammatillisesti sote-yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulujen kautta, perheohjauspilotti, koulupilotit, Nepsy, lasten kuntoutus, palvelujen jalkautuminen.

1/2/3/4/5

3.3. Avoin arviointi kehittämiskokonaisuudesta Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena

4. ERITYIS- JA VAATIVIMMAN TASON PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Tavoitteena on Keski-Pohjanmaan erityis- ja vaativimman tason palvelumallien uudistaminen asiakaslähtöisyyden ja integraation periaattein, uudistaa palvelujen rakenteita maakuntaudistus huomioiden sekä luoda työskentelytapoja. Palvelumallit ja työskentelytavat perustuvat tutkimustietoon ja hyvin suunniteltuihin moniammatillisiin toimintamalleihin.

4.1. Keski-Pohjanmaan lasten ja nuorten päivystyksellisten hyvinvointipalveluiden kehittäminen

Lasten ja nuorten yhteispäivystyksen jatkomallintaminen ja toiminnan käynnistäminen, päivystyshenkilöstön koulutus.

1/2/3/4/5

4.2. Lastensuojelutyön moniammatillisen mallin luominen

Luodaan paikalliseen toimintaympäristöön soveltuva monitoimijainen toimintamalli, systeminen tiimimalli, kehitetään uuden toimintamallin edellyttämää osaamista, koko henkilökunnalle lapsiin ja nuoriin liittyvän osaamisen lisäämistä (esim. neuvoloissa toimivat lääkärit ja terveydenhoitajat).

Verkostotyön ja moniammatillisen osaamisen koulutukset.

1/2/3/4/5

4.3. Neuropsykiatrisen hoitokokonaisuuden kehittäminen

Tavoitteena on perustaa Keski-Pohjanmaan keskussairaalaan neuropsykiatristen potilaiden hoidosta ja kuntoutuksesta vastaava asiantuntijaryhmä, joka tarjoaa palveluja neuropsykiatrista hoitoa tarvitseville lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä muille yhteistyökumppaneille. Tavoitteena on myös jalkauttaa lasten ja nuorten kuntoutusta osaksi heidän arkiympäristöään, jossa yhteistyö matalan kynnyksen palveluiden, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa tulee ensisijaiseksi.

1/2/3/4/5

4.4. Avoin arviointi kehittämiskokonaisuudesta Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen

5. Avoin arviointi koko KP LAPE –hankkeen toteutuksesta

Paljon kiitoksia tärkeästä vastauksestasi!